

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/19168> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Spanninga, Hotso

Title: Gulden vrijheid ? : politieke cultuur en staatsvorming in Friesland, 1600-1640

Date: 2012-06-28

Bijlagen

Bijlage 1

A

‘Wy ondergeschreven Grietsluyden van de Sevenwolden op den tegenwoordigen Landts-dagh vergadert, verklaren ende bekennen (om vriendschap ende goede eenigheydt te holden in onsen bedrijve) met den anderen geresolveert, geslooten ende geaccordeert te wesen, beroerende de bedieninge der Ampten in onsen Bedrijve vervallende, in voegen ende manieren als volgt: Namentlijk, dat de Grietenye van Lemsterlandt, van nu af drie Jaren geduyrende, sal hebben ’t Gedeputeerde Staets-Ampt in Frieslandt: Haskerlandt, Staet Generael in ’s Gravenhage: Stellingwerff West-eynde, Admiraliteyt in Hollandt: Angwirden, Monster Commissaris; Opsterlandt, alle Extraordinaris Commissien binnen ’s Landts vervallende, daer onder mede de Visitationen van de Fortificationen, ende andere op de Frontieren werden verstaen: Uttingeradeel, mede Gedeputeerde Staet in Frieslandt: Stellingwerff Oost-eynde, Raedt van Staet of Generaliteyts Reken-meester in ’s Gravenhage: Doniawerstal, Raedt ter Admiraliteyt tot Dockum: Schoterlandt, Dijck-grave van de seven Grietenyen ende Stadt Slooten: Gaesterlandt, het Reken-meesters Ampt in Frieslandt: Welcke Ampten alle van gelijcken sullen continueren drie Jaren, ende na verloop van de eerste drie Jaren, sal het Rekenmeesters Ampt vervallen op Lemsterlandt, ende in des selfs plaetse succedeeren als Gedeputeerde. Haskerlandt, in wiens plaetse als Staet Generael sal succederen Stellingwerff West-eynde; ende Angwirden in ’t vervolg komen in Raedt ter Admiraliteyt in Hollandt: Opsterlandt, Munster Commissaris: Uttingeradeel, alle Extraordinarise Commissien, invoegen voorsz. Stellingwerff Oost-eynde, in de Gedeputeerde Staet in Frieslandt: Doniawerstal, Raed van State ofte Generaliteyts Rekenmeester in den Hage: Schoterlandt, Admiraliteydt tot Doccum: Ende Gaesterlandt, Dijck-graef van de seven Grietenyen en de Stadt Slooten.

Ende sullen in gelijcke voegen alle drie Jaren successivelijck d’eene Grietenye in des anderen Ampt succedeeren, gelijck als ’t Register hier boven gestelt, mede brenghet, sonder eynde. Invoegen, dat het Register ten eynde gekomen zijnde, men altijd wederom als vooren sal beginnen: Ende aengesien, ’t Dijck graefschap niet kan werden bedient, dan by Doniawerstal, Schoterlandt, Gaesterlandt, Haskerlandt ende Lemsterlandt, soo is mede beslooten, dat soo wanneer, volgens voorgaende ordre, het Dijck-graefschap soude komen op Wttingeradeel, dat deselve Grietenye als dan tegen Lemsterlandt d’Ampten sal verwisselen: Ende soo voorts Stellingwerff West-eynde tegens Doniawerstal: Stellingwerff Oost-eynde tegens Haskerlandt: Angwirden teghen Schoterlandt, ende Opsterlandt teghens Gaesterlandt: d’Amptdragende Persoonen, sullen hare Ampten onderlinge mogen verwisselen, ende sal soodanige verwisselinghe by ons geapprobeert worden; exempt nochtans ’t Gedeputeerschap der Staten in Frieslandt, ’t welck een yder Grietenye sonder verwisselinghe sal moeten bedienen: Zullen oock wy Volmachten, als mede onse Gedeputeerde noyt vermogen eenige Ligue ofte andere verbintenissen tot haer speciaal Vorndeel, ende totnadeel van sijn mede Collega, ofte nadeel van onse Grie-

tenyen te maken; dan sullen onse Gedeputeerden in alle voorvallende saken gehouden wesen, met goede Correspondentie te gaen: Ende sullen hier mede t'eenemael cesserem, nul ende van onweerden zijn, alle verbintenissen ende beloften, die voor desen by ons ende onse Gedeputeerden respectielijck mogen zijn gemaect, gedaen ende ghehandelt, by monde, of geschrifte, hoedanigh die oock mogen zijn, gelijk wy deselve mitsdesen holden gecasseert ende geannuleert.

Beloven voorts dese onse Resolutie ende accoort tot allen tijden onverbrekelijcken t'achtervolgen, ende t'onderhouden in alle sijn Poincten, gene uytgesondert, ende daertegens niet te doen, ofte laten geschieden, directe ofte indirecte, in geenderleye manieren; Dan sal desen tot allen tijden als een volkomen ende onwederroepelijcke Resolutie ende Wet gehouden, ende geacht worden. Tegens welcke, indien yemant yets mochte doen attenteeren, mogen lijden dat tegens deselve, als tegens d'Overtreders van 's Lands wetten ende Resolutien werde geprocedeert: 't Oirconde der Waerheydt, ende tot meerder bevestinge, hebben wy onsen Genadigen Stadthouder versocht, desen benefens ons te vertekenen; Actum binnen Leeuwarden, op 't Hoff van sijn Genade, den 24. Martij 1635'.

Bron: *Almanach*.

B

'Wij ondergeschreven Grietsluijden in de Soeven Wolden, doen cond ende bekennen onderlinge geaccordeert ende geresolveert te zijn, dat nijemant van ons in des anderen Grietenije moegen onderlegghen deur cuiperie ofte anders volmacht te worden op de Landtsdach deur ons selven ofte deur ijemants van onsent wegen oock niet elx ander wt het volmachtschap te weeren, als mede ons respective adiuncten daerwt niet te keeren directe nochte indirecte, in geenderleijde manieren. Ende ofte al dies niet tegenstaende ijemant van ons in des anderen Grietenije volmacht mochte worden, soo sullen wij evenwel gehouden wesen het ampt alsdan op d'selve Grietenije vervallende de Grietman te offereren, waertoe wij ons mits desen wedersijts verbijnden op eere ende gelove, in kennisse ons handen hier onder gestelt den 24en Martij XVI vijff ende dartich.'

Getekend door de tien grietmannen van Zevenwouden die op dat moment in functie waren, een tiental grietmannen die tot omstreeks 1650 benoemd werden, alsmede enkele grietenijsecretarissen (Saecke Teijens van Opsterland en mr Joris Andries Steenkist? van Gaasterland) en Hessel van Sminia, een prominent inwoner en grondbezitter in Utingeradeel.

Bron: TR, EVC inv.nr. 5107.

C

'Wij ondergeschreven Grietsluijden van de Zevenwolden beloven bij deesen elx anderen soe emants van ons sijn Grietenije soude willen transporterem op een ander persoon dat wij alsdan ende onse Gedeputeerden alle vlijt ende devoire sullen aenwenden om 't selve op die te becoomen orconde onse handen den 24 Maij XVI vijff en dertich'.

Getekend door negen van de tien grietmannen van Zevenwouden die op dat moment in functie waren (alleen de handtekening van Anne van Wyckel van Engwirden ontbreekt) en door negen grietmannen die tot 1650 benoemd werden.

Bron: TR, EVC inv.nr. 167.

Bijlage 2

Resolutie van de Staten van Friesland, waarbij de steden de vrije magistraatsbestelling verleend wordt, 25 juli 1635.

‘De Staten van Oostergoe, Westergoe, Wolden ende Steden ondergeschreven, op ’t versoek der Ingesetenen van Doccum, aen denselven veraccordeert hebbende vryheyt, om te mogen selfs hun Magistraet te bestellen, ende by dier gelegentheyt overleggende de dierbaerheyt ende waerdichheyt van de vryheyt der conscientie ende politie, daer voor de geünieerde Landen de wapenen hebben aengenomen ende noch voeren tegen den Coninck van Spangien, die deselve door syne Dienaren in deselve Landen by veele wegen heeft gesocht te krencken ende verdrucken; verstaen over sulx, haer de sorge bevolen te wesen, (’t swaere juck van servituit van een Monarchie afgeleit, ende door Godes genade vryheyt van conscientie ende policie becomen synde) deser Provincie Ingesetenen niet alleen daer in te maintineren, dan oock alle overblyfselen van servituit, tegens een betamelijcke vryheyt strydende, wech te neemen ende vernietigen; soodanich sy Staeten verstaen te syn die Raedsbestellinge, by veranderinge van Regieringe door de Steden gelaeten aen ’t Hoff van dese Provincie, dien deselve niet toe en quam, dan vervallen was in handen van de Staten, repraesenterende de hoocheyt ende vryheyt van dese Provincie, die d’selve tot deesen met oochluyckigh hebben getollereert, dan bemerckende naest lange jaeren, dat d’selve Raedsbestellinge by ’t Hoff (d’onschuldige nochtans wtgenomen) wort misbruyckt tot inbreuck van de privilegien ende vryheyt van Regieringe, sulx dat de Volmachten van de Steden, op Landsdagen comparerende, niet dan op behaech ende goedvinden van ’t Hoff advyseren ende resolveren. Soo vinden sy Staten haer gehouden, amptsweegen daer tegens te versien, ende ’t abuys van de Raedsbestellinge, tot desen by oochluyckinge getollereert, te corrigeren ende verbeteren: ordonnerende over sulx ’t Hoff, om haer van de Raedsbestellinge voortaan t’onthouden, dienvolgens octroyeren, consenteeren ende staen toe by desen den Gemeinten van de Steden, om jaerlycx selfs electie te doen van haer Magistraet, nae het exempel van eenige Steden in deese ende andere naebuirige Provincien, breder uyt te drucken in de Letteren van den Privilegie ende Octroy, dewelcke sy Staten door hunne Gedeputeerden aen yeder Stadt in ’t particulier sullen senden ende doen leveren, doch onder reserve ende met dien bescheide, evenverre over de voorsz. Raedsbestellinghe of den forme van dien nae desen eenige misverstanden rysen mochten deselve by de Staten voorschreven gedecideert ende gebetert sullen worden, ende ingevalle by de voornoemde Raden Provinciael yets soude mogen geattenteert worden in deesen voorsz. kiesinge ofte Raedsbestellinge, contrarie onsen resolutie, soo autoriseren haer Edele Mogende hunne Gedeputeerden, om den Gemeente der voorschreven Steden deeser Provincie in hunne vrye ende geoctroyeerde electie de handt te bieden, sulcx sy verstaen sullen tot meeste dienste van het Landt te behooren, sonder daer aff te blyven in gebreecke.

Aldus gedaen ende geresolveert by de Staten van Vrieslandt op ’t Landschapshuys binnen Leeuwarden desen 25 July 1635’.

Bron: CHB V, 370-371; TR, GBF inv.nr. 42 (res. SF 25 juli 1635).

Bijlage 3

(8/18 december 1637)

*Staet van balance***Vrieslandt heeft incomen als volgt.**

De floreen tegen 21 st. alle twe maenden, comt jaerlycx te bedragen ontrent	800.000
De havenpachten ingegaen den 1en mey 1637 bedragen voor een jaer te samen	323.050
Het bestiael voor een jaer	89.570
Turff ende branthout inde provincie geconsumeert wordende voor een jaer	26.390
Gemael voor een halff jaer ingegaen 1en mey 1637	116.775
Ende voor het volgende halff jaer	<u>124.950</u>
	tsamen
	241.725
Ingebrouwen bieren ten tappe het 1e halff jaer	6.543
Ende het 2e halff jaer	<u>10.115</u>
	tsamen
	16.658
Grove waren, wijn ten tappe, ende weedasch, fruyten, soetewaeren, ongel ende keersen, voor een halff jaer ingegaen den 1en okt. 1637 tsamen 24.500 gs.	
Ende voor het 2e halff jaer oock soo vele, hoewel het apparent meer sal doen, comt	49.000
Officien ende ampten voor een jaer te expireren den lesten april 1638	17.800
Het cleyn zegel voor een jaer te expireren den lesten oktob. 1638	18.779
De specien die noch sullen gecollecteert worden voor een jaer te expireren den lesten april 1638 als sijn schoorsteengelden, familie-gelden, horenbeesten, besaeyde landen, ende peerdengelt, tsamen genomen op	300.000
De 56e penningh van vercofte onroerende goederen, Ende den 30e penningh van collaterale successien, connen noch niet wel begrooten - Memorie	
De stuyvergelden van de verpachte middelen, boven het vierdepart dat den armen daeruyt treckt, ende boven de strijckgelden ende costen, ontrent jaerlycx noch	24.000
Vande comptoiren der domeynen, ende vande cloostergoederen, comt jaerlycx over te schieten, boven de ordinaris lasten daerop staende, tsamen ontrent	40.000
De propinen vande cloosterlanden ende Biltlanden t'elcken comende als de hueren uyt sijn - Memorie	
Tsamen uytgetrocken	1.946.972

Vrieslandt heeft te dragen als volgt.

Inden Staet van Oorloge de anno 1621	
ter loopende maent ontrent	91.800
inden 2en Staet de anno 1626 ontrent	10.600
inden 3en de anno 1627 ontrent	6.000
inde Comp. de anno 1628 vermits de verminderinge noch ontrent	<u>8600</u>
ter loopende maent	117.000
Ende int jaer ontrent	1.404.000
De repartitie van de Comp. van 't Regiment van de baron de Charnace int jaer ontrent	30.000
Totte 500 man binnen Embden is versocht int jaer ontrent	60.000
De verhooginge van harquebusiers ende tractementen van 't Regiment Vierroers [?] ontrent	80.000

Voor 't cort vande logysgelden	600.000	
De extraordinaris fortificatien genomen op	300.000	
Tot vivres ende munitien inde frontieren		
buyten de Staet van Oorloge	200.000	
Tot ghieten van geschut	50.000	
Tot 't legher	1.000.000	
Voor de kruitssers ter zee	200.000	
Voor de Westindische Comp.	700.000	
De nieuwe ordre ter zee ontrent	1.100.000	
Voor de ongerepartieerde interessen vande		
Ontfanger Generael Doublet bij provisie	<u>200.000</u>	
	tsamen	4.490.000
Comt de quote van Vrieslant ontrent		513.119
De losrenten opt comtoir vande domeynen jaerlycx	76.522-15-..	
Opt comtoir vande consumptien	148.675-10-..	
Ende opt comtoir vande cloostergoederen		
	<u>77.890</u>	
	tsamen	303.088-5-..
De lijffrenten opte Domeynen jaerlycx	66.491-16-..	
Op de consumptien	57.886-8-..	
Ende opde cloostergoederen	<u>76.354</u>	
	tsamen	<u>200.732-4-..</u>
	Lasten	2.450.939-9-..
	Incomen	<u>1.946.972</u>
Te cort jaerlycx		503.967-9-..

Bijlage 4

Oproepbrief voor de Landdag aan grietman Gravius van Het Bildt, 17 febr. 1641.

Veste Eersame lieve besondere,

De petition voor desen Jaere tot stuyr van den oorloge tegens onsen algemeenen vijant bij Sijn Hoocheit, Sijn Excellencie ende Heeren Raden van State ingestelt, en ons overgesonden, sijn van soodanige natuere dat over deselvige dient gearresteert spoedige ende vruchtbaere resolution, alwaeromme wij nodich hebben gevonden tot expeditie van dien den ordinaris Lantsdach uyt te schryven op den eersten Marty aencomende, omme alsdan op de vers. petition t'gene wyders soude mogen voorvallen den dienst van kercken ende policie raeckende t'arresteren vruchtbare ende bequame middelen. Versoecken daeromme ende ordonneren U amptshalven oock wel expresselyck om in Uwen bedryve te doen kiezen twee goede ende bequame Volmachten een uytten Adel ende uytten Eygenerffde in maniere, navolgende, te weten, dat de stemminge sal moeten geschieden te gelyck in alle Dorpen van de Grietenye, over het gehele Landt, op eenen dach ende een ure, daechs voor de stemminge in de respective dorpen sullende in de selvige die huyscondinge geschieden voor sonnen ondergangh, ende op den dach van de stemminge die clocke driemael geklip[t] (daer klokken syn) voor den middach t'elcken hondert slagen, te negen, te tien ende elff uren, De laeste Clockklippinge geeyndicht synde, sal een quartier uer daer naer // de stemminge beginnen ende de kercke geslooten worden, sonder dat deselve geopent sal mogen worden, voor dat de stemminge geschiet ende volcomentlyck voltrocken is, ende die geene die na den voors. tyt soudon mogen verschynen sullen voor byvallende stemmen, ende sal twee dagen na de stemminge in de respective dorpen de generale stemminge in de weercamer geschieden, precys op den 26. february toe elff uren voor noen. Ende sal niet geleden worden dat soo wel in de generale als particuliere stemminge sullen moogen stemmen directe, nochte indirecte, mediate ofte immediate enige Papisten Lantschaps Meyers, ofte andere personen in ofte onder de respective Dorpen, daer die particuliere stemminge sal geschieden, niet genoehsaem gegoedicht, ofte tot stemminge naer older gewoonte niet gerechtigd op poene dat de geene, soo sich sullen soecken tegens dese ordre tot stemminge in te dringen, ofte sich sullen laten vinden daer deselvige geschiet voor de eerste mael sullen verbreuct worden ter somme van vyftich goltguldens, voor die iide reyse dubbelt t'appliceren de eene helft tot profyt van de Officier ende de ander helft tot proffyt van de Kercke armen, daer ter plaetse. De stemminge op de Volmachten ten Lantsdage sal geschieden by de ingesetenen, gequalificeert als boven, hoeft voor hoeft, door haer selffs, ofte door haer Meyers, geen Papist synde, // ofte door schriftelycke last, welcke last van de Eygenaer effect sorteren sal, schoon de meyers anders mochten gestemt hebben. Sal oock stemminge geschieden, op twee gequalificeerde personen als boven, die de stemminge off stemcedullen uyt de respective dorpen overbrengen. De stemminge sal hoeft voor hoeft gedaen worden, in presentie van de dorpsrechter ende twee personen gequalificeert als boven, ende van een yder met hant ofte merck ondertekent worden, gelyck mede van de geene die schriftelycke last van de Eygenaers vertoonen, alles op tyt ende plaetse als boven. Geene cedullen van stemmen sullen mogen in de kercken, ofte andere publycke plaetsen ingebracht, ende tot stemminge geadmitteert worden, als door personen, in de respective dorpen genoehsaem begoedicht ende tot stemminge gerechtigd, ofte door notarijen op poene als vooren, ende sullen sulcke stemmingen niet admissabel sijn, de dorprechter sal gehouden wesen, indien eenige der boven gemelte onwettige personen sich daerby vervoechden, ofte poochden mede stemminge te doen, deselve pertinentelyck op te teekenen, ende aen den Grietman over te leveren, by poene voor de eerstemael van dertich goltguldens ende voor de iide mael verbeurt te hebben syn ampt, oock sal de dorprechter gehouden wesen copie au-

tentyck van de stemcedullen te houden, om een yder diet' versoeckt tot hunne kosten // copie daer uyt te geven. Sal oock van gelycken niet toegelaten worden, dat de pretendenten tot het Volmachtschap ten Lantsdage t'sy Grietman, Secretaris, Edelman ofte Eygenerffde, in de kercke ofte by de particuliere stemminge verschynen schoon sy daer begoedicht syn, maer sullen in sulcken cas de stemminge van wegen hare Landen doen, door andere gequalificeerde als boven, by poene van hondert goutguldens de eerste reyse ende voor de tweedemael dubbelt, t'appliceeren als vooren. De opneminge van de generale stemminge sal int Rechthuys gedaen worden, by den Grietman, Bysitters ende Secretaris, ende sal niemant in de weercamer geadmitteert worden, als alleen die persoonen die welcke met schriftelycke commissie van de respective dorpen tot overbrenginge van de particuliere stemcedullen geordineert syn, welcke commissien, op den tyt als de particuliere stemminge geschiet, in de kercke geschreven ende geteekent sullen worden, van de stemgevers, in presentie van de dorprechter ende voor geroerde twee persoonen. De procuratien der Volmachten, die sich sullen beholpen hebben met enige middelen contrarie desen ordre, sullen niet geadmitteert worden, ofte deselvige schoon de pluraliteyt van stemmen hebben, ende daer by vervallen, voor de eerste mael in een boete van // hondert goutguldens ende voor de tweedemael dubbelt t'appliceeren als boven, ende sullen hunne partyen geene quade middelen gebruyct hebbende, off sy schoon minder stemmen hebben, maer de meeste daer aen, voor goet worden gekent. De Grietman sal gehouden wesen syn amt getrouwelyck te betrachten, hoewel syn persoon int particulier aengaende, als dat de voors. pointen wel onderhouden worden, ende niet nalaten aen dese Vergaderinge pertinente reeckenschap te doen van de misusen, soo tegens derselver uytschryvinge souden gedaen mogen syn, voor het visiteren van de procuratien by poene van hondert goltguldens t'appliceeren d'eene helft tot proffyt van den aenbrenger ende de ander helft tot proffyt van de armen van de Grietenye. Ende sullen alle de geene, die haer het recht van stemminge aenmetigen mede gehouden wesen te hoeden de lasten van doortochsten ofte inlegeringe van Soldaten, alles in conformiteyt van de pointen belangende die verkiesinge van Volmachten op den Lantsdach by de Staten vant Lant den 4en Marty 1640 geapprobeert, waer van gedructe exemplaren hier nevens gaen. Sullen oock geen andere procuratien worden geadmitteert als wy U een formulier hier nevens senden wesende de voors. Volmachten die op den Lantsdach verschynen sullen goede Patriotten, Vyanden // van den Spanjaert ende derselver aenhangers, bereyt synde met solemnele Ede de Coninck van Hispanien aff te sweeren, Liefhebbers van de ware gereformeerde religie, soo des. int beginne van de reformatie aengenomen ende geleert is, ende des Vaderlants vryheyt, genegen tot eendracht ende alsnoch sodanige te wesen metter daet bevonden worden, ganschelyck vry ende onbedacht van alle suspicien, ende enigen gunst totten vyant te dragen, ofte oyt gedragen te hebben, ende oock niet lasterlyck noch ergerlyck dan eerlyck ende vroom van leven sonder oock andere toe te laten, als die bevonden worden by meeste stemmen der ingesetenen in conformite van dese uytschryvinge gecoren te wesen, in voegen dat die Grietsluyden ende Secretarissen mede niet geoorlovet sal wesen enige procuratien te schryven ende bevestigen dan op soodanige persoonen als vooren verhaelt, by poene van voor goetgunners ende toegedanen van de vyant geacht ende na eysch der saken voor sulcx gestraft te worden, om binnen Leeuwaarden op den eersten Marty voors. precise ende sonder enige vertreck s'avonts in de herberge, ende s'anderendaechs te tien uren voornoen int Lantschapshuys naest de Cancelerye te erschynen, aldaer te ontfangen t'geene den heeren Staten // als dan, ende daer na by geschrifte ter handen gestelt sal worden daer op mitsgaders op alle voorvallende saken streckende tot bevorderinge van de gemeene saecke te beraetslagen, ramen ende sluyten t'gene by gemeene ofte meeste stemmen bevonden sal worden oorbaerlixt te wesen, sonder te vertrecken voor ende aleer t'point van de consenten sal wesen affgedaen, dat geschieden sal moeten binnen den tyt van ses wecken. In welcke tyt alle Lants saecken sullen moeten werden affghandelt ende den Lantsdach daarmede sluyten. Ende wat na de voors. ses weecken soude mogen worden gebesoigneert sal

alles van nul ende onwaerden werden gehouden, oock mede te ontfangen bewys ende aenwysinge waer ende tot wat eynde de inwillichde penningen tot nochtue opgenoomen aengeleecht ende bekeert syn. Ende dit alles met volcomen last sonder enige wydere ruggespraecke ofte restrictien, houdende de affwesende niet genoechaem gemachtichde voor consenterende ende byvallende stemmen. Ende ons daertoe verlatende, syt Godt in genade bevolen, Leeuwaarden desen 17. febr. 1641. was geparapheert Frederick van Inthema vt. Onderstont U goede Vrienden d'Gedeputeerde Staten van Vrieslant Ter ord. derselver ende get. L. Beyma.

Opschrift

Erentfeste hoochgeleerde onse lieve besondere dr Martinus Gravius Grietman van de Bilt.

Bron: TR, SHA, inv.nr. 471; vgl. CHB V, 1008 (1674).

Bijlage 6

Extract uit het resolutieboek van Wonseradeel.

‘Wy onderges. Volmachten van de respective dorpen der Grietenye van Wonseradeel door voorgaende vuytschryvinge van de Ed. ende Erentfesten heere Jr. Tiaerd van Aylva Grietman over voors. dele volgens der Ed. Mo. heeren Gedeputeerde Staten missive de dato 17 febr. 1640 in de Grietenye waercamer vergadert synde omme Volmachten op den aenstaenden Lantsdach te committeren. Ende bekennen gecommitteert te hebben den Ed. ende Erentfesten heeren Jr. Tiaerd van Aylva Grietman voor Edelman ende Regnerum Johannis Bruynsma voor Eygenerrffde t’samen ofte een yder besonder, omme hun te vervoegen binnen Leeuwaarden opt Lantschapshuys den eersten Marty by de andere Lants Volmachten ende aldaer te aenhooren den propositie ende te ontfangen t’geene haer by geschrifte ter handen gestelt sal worden. Voorts general. in alle andere voorvallende saecken het gemeene beste raeckende ramen ende resolveren soo by meeste stemmen bevonden sal worden te behooren, met dien expresse last, omme die middelen ende resolutien tegenwoordich tot stuij van den oorloge in train gebracht ende die namaels noch ingewillicht // sullen moogen worden naer haer vermoogen te helpen maintaineren ende by alle wegen te beneficiëren sonder deselve te moogen int geheel ofte voor een deel aff te schaffen, ofte de executie van dien te beletten directe ofte indirecte ten minsten soo lange als desen tegenwoordigen oorloge sal mogen duyren. Sullende onse Volmachten mede gehouden syn den ordinaris Lantsdach binnen ses weecken te helpen sluyten ende geen wydere vacatien hebben te eyschen als voor de vers. tyt ende dat oock alle t’gene nae vers. tyt by de selve sal mogen worden gebesoigneert ende gedaen voor nul ende van onwaerden sal worden gehouden, ten waere dat se tot eenige nieuwe swarichheden ende pointen extraordinaris door de heeren Gedeputeerden voor een corten tyt worden verschreven tot welcken alles wy onse voors. volmachten committeren. Beloovende van waerden te houden wes ende t’geene in de gemelde saecken by hun gedaen ende gehandelt mach werden ende dat sonder eenich ruggespraecck, substitutie ofte restrictie, doch dat onse volmachten niet sullen vermogen de fundamentele wetten des Lants te renverseren ende verbreken, noch van s’lants penningen te disponeren, als op /// formele geregistreeerde Ordonnantien. Nemen aen haerluyder handen cost ende schade-loos te ontheffen onder hypoteeck onser ende ingesetenen goederen. T’oirconde ons onderges. mede volmachten handen binnen Bolswaert op den Raethuyse in de Grietenye Waercamer desen 26en february 1641’.

Bron: TR, SHA inv.nr. 471.

Bijlage 7

Poincten, belangende de verkiezing van Volmagten ten Landsdage, door zijn Excellentie en de Heeren Gedeputeerde Staaten van Vriesland ingesteld en den Staaten overgeleverd den 27 Februarij 1640 – met de daarop gevolgde adprobatoire Resolutie der Staaten van Vriesland.

I

De stemminge sal geschieden te ghelijck in alle dorpen van de Grietenije over het geheele Lant op eenen dach ende een uijre.

II

Daegs voor de stemminghe in de respective dorpen sal in deselvighe de huijskondinge geschieden voor sonnen-ondergangh, ende op den dach van de stemminge de klock driemaal geklipt (daer klokken sijn) voor den middach, t'elckens hondert slagen, te negen, te thien ende te elliff uijren.

III

De laetste klockklippinge geëindicht sijnde, sal een quartier uijr daer naer de stemminge beginnen, ende de kercke gesloten worden, sonder dat deselve geopent sal mogen worden, voor dat de stemminge geschiet ende volkomenlijcken voltrocken is, ende die ghene die nae den voorschreven tijdt souden mogen verschijnen, sullen voor bijvallende stemmen gerekent worden.

IV

Twee dagen nae de stemminge in de respective dorpen sal de generale stemminge in de weercaemer geschieden, praecys op sulck een uijre, als daer toe van de Heeren Gedeputeerden bestemt sal sijn.

V

Sal niet geleden worden, dat, soo wel in de generale als particuliere stemminge sullen mogen stemmen, directe ofte indirecte, mediaté ofte inmediaté, enige papisten, Landschaps-meijers oft andere personen, in ofte onder de respective dorpen, daer de particuliere stemminge sal geschieden, niet genoegsaem gegoedicht ofte tot stemminge naer older ghewoonte niet gerechtig, op poene, dat die gene, soo sich sullen soecken tegens dese ordre tot stemminge in te dringen, ofte sich sullen laten vinden daer deselve geschiet, voor de eerste mael sullen verbreuckt worden ter somma van vijftich goldt-guldens, de tweede reijse dubbelt, t'apliceeren d'eene helfte tot profijt van den Officier, ende d'ander helfte tot profijt van de kercke-armen daer ter plaetse.

VI

Om voor te comen de disputeren, vallende noopens de personen tot stemminge gerechtig sijnde ofte niet, sal in alle dorpen ende grietenien gemaectt worden een nieu register van de personen ende goederen, welcke recht van stemminge hebben naer ouder gewoonte ofte den aenbreng; van welcke een dubbelt in de dorpen ende op 't Collegie der Heren Gedeputeerden sal gebracht worden; ende ofte de ingesetenen der respective dorpen haer niet conden vergelijken in 't maeken van 't selvige register, ten overstaan van haer officier, sullen commissarien daer toe een uijt het Hoff, beneffens d'officier der plaetse, gecommitteert worden tot costen van 't selve dorp, ten overstaan van welcke (in conformiteijt van den aenbreng en vorige costumen) het selve gemaectt ende gearresteert sal worden.

VII

De stemminge op de volmagten ten Lantsdage sal geschieden bij de ingesetenen, gequalificeert als boven, hoeft voor hoeft, door haer selfs ofte door haer meijers, geen papisten sijnde, ofte door schriftelijke last, welcke last van de eijgenaer effect sorteren sal, schoon de meijer anders mochte gestempt hebben.

VIII

Sal oock stemminge geschieden op twee gequalificeerde personen als boven, die de stemminge ofte stemcedullen uijt die respective dorpen overbrengen.

IX

De stemminge sal hooft voor hooft gedaen worden in presentie van de dorprechter ende twee personen, gequalificeert als boven, ende van een ijder met hant ofte merck ondertekent worden, gelijk mede van de gene, die schriftelijcke last van de eijsenaers verthonen, alles op tijdt ende plaetse als boven.

X

Gene cedullen van stemmen sullen mogen in de kercken ofte andere publijcque plaetsen ingebracht, ende tot stemminge geadmitteert worden, als door personen in de respective dorpen genoegsaem begoedicht ende tot stemminge gerechticht, off notarisen, op poene als voren, ende dat sulcke stemmingen niet admissibel sullen sijn.

XI

De dorprechter sal gehouden wesen, indien enige der bovengemelde onwettige personen sich daer bij vervoegen, ofte poochden mede stemminge te doen, deselve pertinentelijk op te tekenen, ende aen den grietman over te leveren, bij poene voor de eerste mael van dertich goud-guldens, ende voor de tweede mael verbeurt te hebben sijn ampt; oock sal die dorprechter gehouden wesen, copie authentique van de stemcedullen te houden, om een ijder die 't versoect, tot hunne costen, copie daer uijt te geven.

XII

Sal oock van gelijcken niet toegelaeten worden, dat die praetendenden tot het volmachtschap ten Landtsdage, 't sij grietman, secretaris, edelman ofte eigenrde, in de kercke ofte bij particuliere [= generale?] stemminge verschijnen, schoon sij daer begoedicht sijn, maer sullen in sulcken cas de stemminge van wege hare landen doen door andere gequalificeerde als boven, bij poene van hondert goud-guldens d'eerste reijse, ende voor de tweede mael dubbelt, t'appliceren als voren.

XIII

De opneminge van de generale stemminge sal in 't rechthuis gedaen worden, bij den grietman, bijsitters ende secretaris, ende sal niemant in de weercamer geadmitteert worden, als alleen die persoonen, die welcke met schriftelijcke commissie van de respective dorpen, tot overbrenging van de particuliere stemcedullen, geordineert sijn, welcke commissien, op den tijt als de particuliere stemminge geschiet, in de kercke geschreven ende geteekent sullen worden van de stemgevers, in presentie van de dorprechter ende voorgeroerde twee personen.

XIV

De procuratien der volmachten, die sich sullen beholpen hebben met eenige middelen, contrarie deser ordre, sullen bij de Heren Gedeputeerden niet geadmitteert worden, off die selve schoon de pluraliteit van stemmen hebben, ende daer bij vervallen voor de eerste mael in een boete van hondert goud-guldens, ende voor de tweede reise dubbelt, t'appliceren als boven, ende sullen hunne partijen, geen quade middelen gebruijct hebbende, off sij schoon minder stemmen hebben, maer die meeste daer aen, voor goed worden gekent.

XV

De grietman sal gehouden sijn, sijn ampt getrouwelijck in desen te betrachten, hoewel sijn persoon in 't particulier aengaende, als dat de voorschreven pointen wel onderhouden worden, ende niet naelaten den Heren Gedeputeerden pertinente rekenschap te doen van de misusen, soo tegens derselver uijtschrijvinghe soudens gedaen mogen sijn, voor het visiteren van de procuratien, bij poene van hondert goud-guldens, t'appliceren d'eene helfte tot profijte van den aenbrenger, ende de andere helfte tot profijte van den armen van de grietenie.

XVI

Dat alle die gene, die haer het recht van stemminge aenmatigen, mede gehouden sullen wesen te hoeden, de lasten van deurtochten ofte inlegeringe van soldaten.

Die Staten van Vrieslant, gesien en examineert hebbende het hier voren staende poinct ofte ontwerp, bij sijne Exellentie ende de Heeren Gedeputeerden ingestelt, ende de Staten van 't Lant den 27 Februarij 1640 overgelevert, omme voor te comen diverse abusen ende quaestien, ontstaende in de kiesinge van de volmachten van de dorpen, als van de volmachten sullende op de Lantsdagen verschijnen, hebben geresolveert en resolveren bij desen, dat het voorschreven project en ontwerp, invoegen het hier voren geregistreert staet, sal worden in train gebracht, ende van nu voortaan gevolget.

Aldus gedaen ende geresolveert bij de Staten van Vrieslant op het Lantshuijs binnen Leeuwarden desen 4 Martij 1640.

Bron: CHB V, 451-454; TR, GBF, inv.nr. 47 (4 maart 1640), f. 29r-36v.